

Quickscan naar extreemrechts

Gemeente Arnhem

Quickscan naar extreemrechts
Gemeente Arnhem

© December 2019

In opdracht van de gemeente Arnhem

Uitgevoerd door *Nuance door Training & Advies*

INHOUDSOPGAVE

1. Inleiding	4
2. Theoretische achtergrond: extreemrechtse ideologie uitgelegd	6
3. Resultaten	7
3.1. Aanwezige actoren in Arnhem.....	7
3.2. Extreemrechtse manifestatie per milieu.....	7
3.3. Focusgroepen van extreemrechtse actoren	8
3.4. Extreemrechtse manifestatie in diverse Arnhemse wijken.....	8
4. Conclusies & aanbevelingen	10
4.1. Algemene conclusie	10
4.2. Deelconclusies.....	10
4.3. Aanbevelingen	12
BIJLAGEN	14
BIJLAGE 1 – Extreemrechtse beweging.....	14
BIJLAGE 2 – Extreemrechtse ideologie.....	15
BIJLAGE 3 – Symboliek	16
BIJLAGE 4 – NVU.....	17
BIJLAGE 5 – Gelderse Centrumdemocraten.....	20
BIJLAGE 6 – Civitas Christiana	22
BIJLAGE 7 – Pegida	24
BIJLAGE 8 – Erkenbrand	26
BIJLAGE 9 – Identitair Verzet.....	28
BIJLAGE 10 – Blood & Honour (én Combat 18).....	30
BIJLAGE 11 – Twitterpagina PVV	31

1. Inleiding

Dit rapport is een quickscan van de gemeente Arnhem naar extreemrechts. Dit onderzoek maakt duidelijk in welke vormen extreemrechts zich al dan niet manifesteert in Arnhem (zowel online als offline). Aanleiding voor dit onderzoek zijn twee recente ontwikkelingen die een reactie van extreemrechtse actoren teweeg hebben gebracht (en eventueel in de toekomst kunnen brengen): de aanhouding van een aantal terrorisme verdachten (2018) en het openen van een AZC (2016). Dit onderzoek is een kwalitatief onderzoek met een deel literatuurstudie en een deel antropologisch veldonderzoek. Belangrijk om hierbij te vermelden is dat dit geen diepgaand onderzoek naar dit fenomeen is (verspreid over een langere onderzoeksperiode). Het is wel een eerste aanzet om inzicht te krijgen in welke extreemrechtse actoren aanwezig zijn in Arnhem en in welke mate zij actief zijn.

Doelstelling

De doelstelling van dit onderzoek is om een eerste inzicht te krijgen in de aanwezigheid en infrastructuur van extreemrechtse groepen, bewegingen en netwerken binnen de gemeente. Dit onderzoek dient de informatiepositie van de gemeente Arnhem te versterken.

Centrale onderzoeksvraag

Hoe heeft extreemrechts zich de afgelopen vijf jaar gemanifesteerd binnen de stad Arnhem en welke actoren en factoren spelen hierin een rol?*

*Hoewel er over de hele wereld bewegingen en stromingen zijn die op basis van etniciteit/nationaliteit uitsluiten, discrimineren en geweld plegen, onderzochten we in deze publicatie extreemrechts vanuit een wit/Nederlands/West-Europees nationalistische context. Dit om een gefocust onderzoeksdoel te hebben. Andere stromingen delen in grote lijnen eigenschappen, maar zijn in detail geheel verschillende ideologieën, contexten en dynamieken.

Deelvragen

Om de centrale onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden, hebben we de onderstaande deelvragen geformuleerd:

1. Welke extreemrechtse actoren zijn er aanwezig en actief in Arnhem?
 - ☞ Welke extreemrechtse actoren zijn er in Arnhem?
 - ☞ Op welke terreinen of locaties is extreemrechts aanwezig?
 - ☞ Wat zijn de focusgroepen (of aandachtgroepen) van extreemrechtse actoren?
2. In hoeverre is er invloed van extreemrechts in de Arnhemse wijken?
3. In hoeverre bestaat er een online manifestatie van het extreemrechtse gedachtegoed in Arnhem?

Methodische verantwoording

De onderzoeksopdracht omvatte een quickscan: een onderzoek om de extreemrechtse infrastructuur in de gemeente Arnhem inzichtelijk te maken, zowel online als offline. Vanwege de (beperkte) beschikbare tijd en de aard van de opdracht vond het onderzoek alleen plaats binnen de grenzen van de gemeente Arnhem. Het onderzoek vond plaats in de maanden juni, juli en augustus 2019. We hebben onderzocht welke actoren actief zijn, op welke locaties en terreinen hun activiteiten plaatsvinden en in hoeverre ook online een actieve manifestatie van extreemrechts in de regio Arnhem zichtbaar is. We hebben inderdaad inzicht gekregen in deze zaken. Tegelijk was dit geen uitgebreide analyse van de onderlinge relaties tussen actoren of de ideologische standpunten van bepaalde actoren. Hierdoor hebben we beperkt inzicht gekregen in de manifestatie van extreemrechts in Arnhem.

Deze quickscan richt zich op een sensitief onderwerp. Respondenten hebben hierbij verschillende belangen vanwege politieke overwegingen, veiligheidsbewustzijn of sociale wenselijkheid. Dit kan ertoe leiden dat individuele bronnen mogelijk een gekleurd beeld schetsen. Om dit zo veel mogelijk te ondervangen gebruikten we triangulatie. Dit is een onderzoeksmethode waarbij eenzelfde fenomeen vanuit verschillende bronnen onderzocht wordt. Zo kregen we verschillende perspectieven op een onderwerp en konden we informatie falsificeren. Dit versterkt de validiteit van de gevonden resultaten.

We hebben geen justitiële casusinformatie gebruikt. Tevens is rekening gehouden met de operationele context. Dit om te voorkomen dat de uitkomsten van dit rapport het werk van professionals hindert.

Ons onderzoek richtte zich deels op de online manifestatie van het extreemrechtse gedachtegoed in Arnhem (en omgeving). Op het internet onderzoek doen naar extreemrechtse invloeden in een afgebakende regio is een complexe exercitie. Op het internet zijn extreemrechtse uitingen namelijk niet gebonden aan gemeentegrenzen en worden vele uitingen geplaatst op afgesloten 'chatrooms'. Ook bestaat de mogelijkheid dat extreemrechtse uitingen niet vindbaar zijn met de zoekfuncties of niet goed gearchiveerd worden. Het is daarom mogelijk dat we enkele extreemrechtse uitingen op het internet gemist hebben. We zijn ons gedurende het hele onderzoek bewust geweest van deze beperkingen. We hebben onze uitgebreide expertise en ervaring op het gebied van extreemrechts ingezet om de beperkingen te verkleinen.

Binnen dit onderzoek hebben we politieke partijen aan de rechterkant van het politieke spectrum niet meegenomen. Behalve als de retoriek, symboliek en/of concepten van extreemrechtse actoren door hen verbonden werd met deze politieke partijen. Het binnen perspectief van de extreemrechtse actoren is namelijk essentieel als we een genuanceerd beeld willen schetsen van hoe ze naar de wereld kijken, zichzelf daarin plaatsen en zich vervolgens identificeren.

Tot slot hebben we aandacht besteed aan een beperkt aantal wijken, waar 'incidenten' zijn geweest of waar door het multiculturele aspect polarisering en tegenstellingen zich mogelijk manifesteren. Met het inzoomen op een aantal wijken beogen we de manifestatie van extreemrechts waar te nemen, het is geenszins de doelstelling of insinuatie om de wijken en haar bewoners als geheel te koppelen aan extreemrechts.

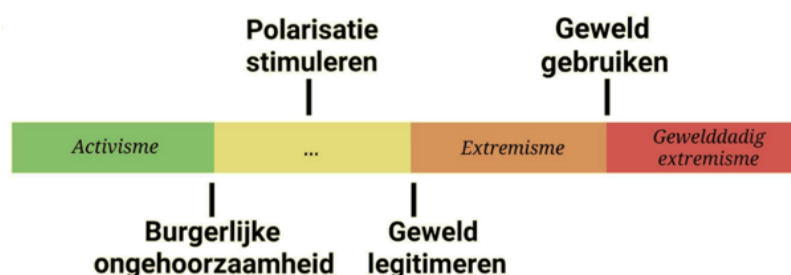
2. Theoretische achtergrond: extreemrechtse ideologie uitgelegd

Dit hoofdstuk beschrijft het theoretische kader waarbinnen de resultaten begrepen dienen te worden. Extreemrechts en rechts-extremisme worden regelmatig gebruikt als synoniem, maar zijn twee wezenlijk andere zaken.

Extreemrechts kunnen we zien als een ideologie. Waar rechts-extremisme over 'daden' gaat, gaat extreemrechts over 'ideeën'. De extreemrechtse ideologie wordt gekenmerkt door een focus op de eigen groep en een afkeer van alles wat vreemd is. Autoritair gezag is ook belangrijk. Actoren die de extreemrechtse ideologie aanhangen, verhullen in vele gevallen (een gedeelte van) hun ideologie. Dat doen ze omdat die ideeën maatschappelijke weerstand oproepen. De geschiedenis van de extreemrechtse beweging, de kenmerken van de extreemrechtse ideologie en de symboliek die hierbij hoort worden besproken in bijlage 1 tot en met 3.

Extremisme is één van de drie mogelijke eindstadia van een radicaliseringsproces. Die eindstadia zijn: activisme, extremisme en gewelddadig extremisme. Onder **activisme** verstaan we het inzetten van politieke middelen (anders dan parlementaire) binnen de kaders van de democratische rechtsorde, waarmee geen ondemocratische doelen worden nagestreefd. Als we extreemrechts hierbij plaatsen, spreken we van extreemrechts gemotiveerd activisme. **Extremisme** gaat een stap verder. Extremisten vinden geweld een legitiem middel om hun doelen te bereiken (AIVD 2013). In de praktijk gaan ze niet over tot gewelddadig handelen. Doen ze dat wel, dan komen ze in de categorie 'gewelddadig extremisme' terecht. Ze gebruiken ondemocratische niet-gewelddadige middelen voor het bereiken van hun doelen. Voorbeelden van dit soort middelen zijn: systematisch oproepen tot onverdraagzaamheid, verspreiden van angst, verspreiden van desinformatie, demoniseren en intimideren. Als we extreemrechts hierbij plaatsen, spreken we van extreemrechts gemotiveerd extremisme oftewel rechts-extremisme. **Gewelddadig extremisme** gaat nog een stap verder. Gewelddadige extremisten gebruiken geweld om hun doelen te bereiken. Dit gaat hier om gewelddadige ondemocratische middelen. Voorbeelden van hun middelen zijn: geweldplegingen, mishandelingen of ernstiger vormen van geweld. Het gaat hier om geweld toepassen, verheerlijken en voorbereidingshandelingen met als doel (in de toekomst) geweld te gebruiken. Als we extreemrechts hierbij plaatsen, spreken we van extreemrechts gemotiveerd gewelddadig extremisme oftewel gewelddadig rechts-extremisme.

Deze definiëring van rechts-extremisme brengt uitdagingen met zich mee. Er lijkt een grijs gebied te bestaan tussen activisme en extremisme. Met name als er nog geen sprake is van legitimeren van geweld of systematisch oproepen tot onverdraagzaamheid. Maar wel als sprake is van beperkt oproepen tot onverdraagzaamheid, verspreiden van desinformatie, subtielere intimidatie, dehumaniseren, burgerlijke ongehoorzaamheid of het oproepen daartoe, veroorzaken van economische schade etc. Er lijkt ook een kennisleemte te bestaan in de literatuur over hoe deze ruimte te definiëren. In dit onderzoek hebben we dit 'grijze gebied' meegenomen als een vierde eindstadium van een radicaliseringsproces, op de volgende manier (afbeelding 1):

AFBEELDING 1: Grijze gebied tussen activisme en extremisme

3. Resultaten

In dit hoofdstuk besteden we aandacht aan de resultaten van het onderzoek. We zoomen in op verschillende facetten van de extreemrechtse manifestatie in Arnhem: aanwezige actoren, milieus en focusgroepen. Ook hebben we gekeken naar de extreemrechtse manifestatie in verschillende Arnhemse wijken.

3.1. Aanwezige actoren in Arnhem

Er hebben zich, in de afgelopen jaren, minstens tien fysieke extreemrechtse organisaties gemanifesteerd in Arnhem: Blood & Honour, Combat 18, Civitas Christiana, de Gelderse Centrumdemocraten, Erkenbrand, Identitair Verzet, Nijmegen Rechtsaf, NVU, RVF en Pegida. Zie bijlage 4 tot en met 10 voor meer informatie over deze organisaties. De NVU is een organisatie waarvan we zeker weten dat die anno 2019 actief is in Arnhem, vanwege de structurele aanwezigheid in deze gemeente. Van Blood & Honour kunnen we vrijwel zeker stellen dat ze recentelijk niet meer actief is in Arnhem. Van de overige organisaties kunnen we niet met zekerheid stellen dat ze anno 2019 actief zijn in Arnhem, want hun activiteiten zijn afhankelijk van incidenten (incidentgerichte organisaties).

De onderzochte organisaties hebben verschillende achtergronden. Eén organisatie komt uit de muzikewereld, een andere heeft een katholiek religieuze signatuur, weer een andere is een politieke partij of is een jongerenbeweging. De veelzijdigheid van deze organisaties maakt dat ze aantrekkelijk zijn voor verschillende doelgroepen. Iedere organisatie heeft zijn eigen aanhang. Maar wat hen bindt is het extreemrechtse gedachtegoed. En dat wordt in enkele gevallen ook omgezet in potentieel gewelddadige activiteiten en narratieven.

Extreemrechtse onderwerpen die we veel zijn tegengekomen draaien om: de angst dat de Nederlandse staat omgevormd zal worden tot een multiculturele staat waarbinnen het blanke ras niet meer overheerst of zelfs vernietigd wordt, beïnvloeding door cultuurmarxisme en een gevoel van dreiging vanuit de islam. Ook in de onlinewereld zien we een manifestatie van extreemrechtse sentimenten. Dit is vooral te vinden op Facebook maar ook bij de volgers van (en een aantal die gevolgd worden door) de Twitterpagina van de PVV Arnhem (zie bijlage 11) en bij Stormfront.

Als we vervolgens de drie eindstadia van een radicaliseringsproces als uitgangspunt nemen, zien we de volgende verdeling van de onderzochte organisaties:

- ☞ Activistische extreemrechtse organisaties: Gelderse Centrumdemocraten, Pegida, Civitas Christiana, NVU.
- ☞ Organisaties onderweg naar rechts-extremisme, die in het grijze gebied vallen tussen activisme en rechts-extremisme: Identitair Verzet,
- ☞ Gewelddadige rechts-extremistische organisaties: Blood & Honour en Erkenbrand

We willen extra benadrukken dat dit een model is, een versimpelde weergave van de uiterst complexe werkelijkheid.

3.2. Extreemrechtse manifestatie per milieu

In de extreemrechtse context bestaan subculturen, netwerken en plekken die vaak terugkomen. We hebben gekeken naar de volgende milieus: vechtsport, motorclubs, schietverenigingen, antifascisme, winkels en horeca, voetbal en hooliganisme en openbaar debat. Dit zijn de plekken waar extreemrechts traditioneel actief is. Hiermee bedoelen we niet dat deze zaken in zijn geheel extreemrechts zijn, maar extreemrechtse actoren maken wel vaak gebruik van deze subculturen, netwerken en plekken. Uit het onderzoek is gebleken dat binnen het Arnhemse hooliganmilieu verbindingen zijn waargenomen met het extreemrechtse gedachtegoed. Er is een aantal individuen binnen dit milieu die

sympathie heeft voor het extreemrechtse gedachtegoed. Met deze quickscan konden we niet vaststellen in hoeverre dit gedachtegoed breed gedragen wordt door leden van het voetbal- en hooligan-milieu. Meer diepgaand onderzoek kan hier wellicht meer licht op schijnen. Ook weten we dat rond de zwartepietendiscussie extreemrechtse elementen te zien zijn geweest. Rondom vechtsporten, motorclubs en schietverenigingen zijn geen signalen van extreemrechts gevonden. Rondom winkels en horeca bestaan verhalen vanuit het verleden. Er zijn geen signalen dat vandaag de dag nog steeds extreemrechtse invloeden zijn. Dit blijft wel een interessant milieu, aangezien we hebben gezien dat de leden van Blood & Honour zich organiseren rondom concerten en feesten. In het openbaar debat in Arnhem zien we wel een invloed van extreemrechts terug. Extreemrechtse organisaties mengen zich graag in het zwartepietendebat, ook hebben zij zichtbaar een mening over de Gele Hesjes. Eén organisatie laat zich ook uit over het oorlogsverleden. En tot slot is een boekpresentatie van een rechts-revolutionaire filosoof verstoord door antifascisten.

In Arnhem zien we dus extreemrechtse activiteiten in het openbaar debat en in het voetbal- en horecamilieu. Het antifascistische milieu, schietverenigingen en vechtsport- en motorclubs zijn locaties en subculturen waar we geen extreemrechtse elementen hebben waargenomen.

3.3. Focusgroepen van extreemrechtse actoren

In Arnhem wonen verschillende groepen waar extreemrechtse groepen hun aandacht op kunnen vestigen. Dit zijn mensen met een joodse of islamitische achtergrond, mensen uit de LGBT+-gemeenschap, vluchtelingen en politici. Binnen de islamitische gemeenschap zijn incidenten rondom extreemrechts bekend. Het is alleen onduidelijk uit welke hoek de incidenten komen. Sommige incidenten zijn pestgedrag, andere incidenten zijn ernstiger, zoals een poederbrief. Zeker na de aanslagen in Nieuw-Zeeland was er een gevoel van onveiligheid. Sommige leden uit de islamitische gemeenschap waren tevreden over de hulp vanuit de gemeente, maar niet iedereen, omdat ze bijvoorbeeld niet de extra beveiliging hebben gekregen die ze wilden. Vanuit de LGBT+-gemeenschap zijn geen signalen bekend over incidenten vanuit extreemrechts. Rondom vluchtelingen en AZC's zijn wel signalen van incidenten met een extreemrechtse signatuur, bijvoorbeeld het incident waarbij een vluchteling op straat op racistische wijze is nageroepen. Ook zijn politici bedreigd. Politici in Arnhem ontvangen soms intimiderende/bedreigende berichten op onderwerpen als de zwartepietendiscussie en de komst van een AZC. Bij de aanstelling van de huidige burgemeester kreeg hij te maken met verwijten en kritiek vanuit extreemrechtse hoek, vanwege zijn migratieachtergrond. Inmiddels heeft hij bij enkelen van hen enige respect verdiend. Vanuit de Joodse gemeenschap hebben we weinig tot geen concrete signalen gekregen die specifiek gerelateerd zijn aan de Joodse gemeenschap in Arnhem. Wel hebben we geconstateerd dat in het Arnhemse voetbalmilieu anti-Joodse uitingen plaatsvinden onder verschillende voetbalsupporters. Dit moet wel binnen de context van de hooligancultuur gezien worden (dit betekent niet dat het niet intentioneel antisemitisch is).

Alle focusgroepen in Arnhem (met uitzondering van de LGBT+-gemeenschap) hebben te maken gehad met verwijten en polariserende acties, waarvan een groot deel uit extreemrechtse hoek afkomstig is. Vooral de islamitische gemeenschap, vluchtelingen en politici hebben hiermee te maken (gehad).

3.4. Extreemrechtse manifestatie in diverse Arnhemse wijken

Voor deze quickscan hebben we een aantal plekken in de gemeente Arnhem onderzocht waar we meer aanwezigheid van extreemrechtse geluiden/uitingen hebben gezien dan op andere plekken. Denk daarbij aan plekken waar met enige regelmaat demonstraties of manifestaties hebben plaatsgevonden. We hebben niet alle wijken onderzocht waardoor we geen generaliserende conclusies kunnen trekken over wijken in het geheel. Wel kunnen we constateren dat op de

onderzochte plekken een aantal gebeurtenissen heeft plaatsgevonden waarbij extreemrechtse invloeden zichtbaar worden. Dit zijn: de arrestatie van zeven terreur-verdachten en de komst van een AZC. Ook politiek-maatschappelijke ontwikkelingen zoals woningnood en sociaal-economische problematiek (kunnen) zorgen voor extreemrechtse invloeden. In de ene wijk zorgt dit voor duidelijke extreemrechtse uitingen in het straatbeeld, zoals Keltische kruizen. In een andere wijk wordt de frustratie deels gekanaliseerd via extreemrechtse actoren. In andere wijken zorgt de ontevredenheid voornamelijk niet voor extreemrechtse uitingen, maar kan dit in de toekomst veranderen als niet op een juiste manier invulling gegeven wordt aan de mate van ontevredenheid. Een plek waar extreemrechtse uitingen duidelijk zichtbaarder zijn, is het centrum van Arnhem. Dit heeft niks te maken met de inwoners, maar wel met de ligging en de functie van deze wijk. Het centrum is namelijk het meest logische podium en startpunt van extreemrechtse organisaties en/of acties. De laatste jaren hebben trouwens relatief weinig extreemrechtse activiteiten plaatsgevonden in het centrum, omdat de meest actieve extreemrechtse actor, de NVU, bezig is met projecten op andere locaties in de gemeente.

4. Conclusies & aanbevelingen

Dit hoofdstuk beschrijft de conclusies en aanbevelingen van dit onderzoek. We beginnen met een algemene conclusie. Daarna komt een aantal deelconclusies. We sluiten af met een aantal aanbevelingen voor de opdrachtgever.

4.1. Algemene conclusie

We hebben in dit onderzoek gezien dat bepaalde activiteiten en uitingen van extreemrechts zichtbaar zijn in Arnhem, maar dat dit geen urgent veiligheidsprobleem oplevert. Het extreemrechtse geluid leidt wel tot verharding op verschillende thema's (bijvoorbeeld als het gaat om islam en vluchtelingen) en bij incidenten (rondom het plaatsen van een AZC), maar er is op dit moment geen aanleiding voor brede maatschappelijke onrust of oplopende spanningen in de gemeente. Het is van belang om de ontwikkelingen maar ook de kennis en inzichten op het thema extreemrechts lokaal en nationaal in beeld te houden en te brengen. We hebben namelijk gezien dat de extreemrechtse manifestatie niet stopt bij de gemeentegrenzen van Arnhem én dat de extreemrechtse ideeën en extreemrechtse beweging dynamisch zijn, constant mee bewegen.

4.2. Deelconclusies

Op basis van dit onderzoek kunnen we voorlopig de volgende conclusies trekken:

Conclusie 1: *Er zijn tien bekende extreemrechtse actoren aanwezig in Arnhem*

Uit dit onderzoek blijkt dat de afgelopen jaren tien extreemrechtse organisaties actief zijn geweest in Arnhem. Sommige actoren zijn prominenter aanwezig dan andere of zijn alleen in het verleden actief geweest. De NVU is een organisatie waarvan we zeker weten dat die anno 2019 actief is in Arnhem, vanwege de structurele aanwezigheid in deze gemeente. Van Blood & Honour kunnen we vrijwel zeker stellen dat ze de afgelopen vijf jaar niet meer actief is in Arnhem. Van de overige organisaties kunnen we niet met zekerheid stellen dat ze anno 2019 actief zijn in Arnhem, want hun activiteiten zijn afhankelijk van incidenten (incidentgerichte organisaties). Deze acties zijn gericht op locaties of een reactie op specifieke gebeurtenissen, zoals een Halalslachthuis of de arrestatie van zeven verdachten van een terroristisch misdrijf.

Conclusie 2: *Van de tien aanwezige extreemrechtse actoren heeft de NVU de meeste impact*

In Arnhem heeft vooral de NVU een permanente actieve aanwezigheid. Op Facebook, via hun NVU-journaal en via acties (elders in het land) is de groep actief. Ook in bepaalde wijken zien we in het straatbeeld diverse uitingen (bijvoorbeeld stickers) van extreemrechts die te relateren zijn aan de NVU. Recentelijk voerde de NVU bijvoorbeeld nog actie voor de Paasbergflat in Arnhem (juni 2019). Daarnaast probeert de NVU actief mee te doen aan de Arnhemse gemeentepolitiek: via activisme en door zich verkiesbaar te stellen. De NVU schuwt de Arnhemse politieke arena in de afgelopen decennia steeds minder. De NVU krijgt ook meer vrijheid om mee te doen in de Arnhemse politiek: er zijn steeds minder blokkades. Ondanks haar etnisch-nationalistische en extreemrechtse standpunten probeert de NVU als een 'normale' politieke partij mee te doen. Ook is de NVU betrokken bij burgerbewegingen. Dit kan ertoe leiden dat de nationaal-socialistische en etnisch-nationalistische ideeën van de NVU zich gaan manifesteren in de politieke arena van Arnhem. Naast de NVU is er nog de politieke partij Gelderse Centrumdemocraten. Deze partij is ook permanent aanwezig in Arnhem. Toch hebben we tijdens dit onderzoek geen uitingen van de Gelderse Centrumdemocraten ontdekt die veel impact hadden.

Conclusie 3: *Extreemrechtse netwerken zijn (gemeente) grens/grenzen overstijgend*

Hoewel we kunnen concluderen dat activiteiten van extreemrechtse actoren in Arnhem recentelijk beperkt zichtbaar zijn, zien we wel dat mensen uit Arnhem deelnemen aan activiteiten van regionale,

landelijke of zelfs internationale activiteiten van extreemrechtse actoren. Er bestaan grotere netwerken waarin men elkaar zowel offline als online opzoekt als er activiteiten door extreemrechtse organisaties worden georganiseerd. Dit betekent dat de gemeente Arnhem niet een volledig beeld kan hebben over wat er binnen de gemeentegrenzen allemaal gebeurt op extreemrechts, zo lang men niet weet wat elders gebeurt.

Meerdere extreemrechtse actoren in Arnhem hebben bijvoorbeeld banden met de Duitse en Vlaamse extreemrechtse scene. Zo geeft de NVU aan goede banden te hebben met Belgische (Vlaamse) en Duitse extreemrechtse organisaties, zonder te specificeren hoe die banden er concreet uitzien. Pegida bezoekt en krijgt bezoek uit Duitsland en België, en de voorman woont in Duitsland. Blood & Honour heeft een uitgebreid internationaal netwerk. Dit kan ervoor zorgen dat Nederlanders naar het buitenland gaan, maar ook dat buitenlanders zich bij Nederlandse activiteiten aansluiten. De ligging van Arnhem dichtbij de Duitse grens kan er mogelijk voor zorgen dat extreemrechtse actoren eenvoudig contacten leggen met extreemrechtse actoren over de grens.

Conclusie 4: *Het extreemrechtse discours in Arnhem focust zich vooral op de islamitische gemeenschap en vluchtelingen*

Extreemrechtse actoren in Arnhem focussen zich in hun discours vooral op de islamitische gemeenschap en vluchtelingen. Rondom onderwerpen die gerelateerd zijn aan deze doelgroepen (bijvoorbeeld de komst van een AZC) komt men in verzet en worden er veelal acties georganiseerd. Deze doelgroepen voelen de verwijten en acties die tegen hen worden opgezet. De aard van de acties loopt uiteen van pestgedrag tot het versturen van poederbrieven. Door deze acties ontstaat een sfeer van polarisatie.

Conclusie 5: *Een deel van de hooliganscene van Arnhem heeft interesse in extreemrechts*

Uit dit onderzoek blijkt dat enkelen van de hooligankern van Arnhem interesse hebben in het extreemrechtse gedachtegoed. In de 'online wereld' zien we dat een aantal voetbalhooligans interesse heeft in extreemrechtse standpunten. Tegelijkertijd manifesteren zij zich ook 'offline': zo zien we dat enkele leden van de harde kern NVU-demonstraties bijwonen. Belangrijk om hierbij te vermelden is dat deze leden geen leiderschapsrollen vervullen tijdens de NVU-demonstraties. Ook hebben we in dit onderzoek (ogenschijnlijk oude) NVU-stickers rondom het stadion aangetroffen.

Conclusie 6: *Online duikt Arnhem beperkt op in de extreemrechtse context*

De NVU heeft een sterke online aanwezigheid. Ook Facebookpagina's zoals 'de Witte School moet blijven' en 'AZC ELDEN NEE' hebben een online aanwezigheid die informeert en probeert te organiseren. Uit dit onderzoek is gebleken dat op het internet af en toe de naam 'Arnhem' opduikt op extreemrechtse platforms. Vooral op Stormfront werd over de NVU en Arnhem gesproken. Op andere platforms is het lastig om een link te vinden met Arnhem in de lokale context. Arnhem wordt zo nu en dan besproken op online nieuwsfora. Tot slot is rondom de Twitterpagina van de PVV Arnhem duidelijke aanwezigheid van extreemrechtse sentimenten waargenomen. Voorbeelden hiervan zijn het volgen van white supremacists (zoals Richard Spencer en Stefan Molyneux), en pagina's van extreemrechtse organisaties (zoals Alt-Right Europe, Identitair Verzet en Voorpost).

Conclusie 7: *Het verhogen van kennis bij professionals over extreemrechts werpt vruchten af*

Uit dit onderzoek is gebleken dat professionals in het verleden niet alle extreemrechtse signalen herkenden. Het gaat dan om symbolen en uitingen. Respondenten werkzaam binnen de horeca gaven aan dat er vroeger onvoldoende kennis was binnen de politie, maar dat dit is opgelost met trainingen. Omdat er (online) steeds nieuwe symbolen bijkomen, is het belangrijk dat deze kennis actueel blijft.

Als professionals onvoldoende kennis hebben van extreemrechts, dan is er ook onvoldoende grip op dit fenomeen (dat groeiende is en dat een ongewenste polariserende invloed heeft).

Conclusie 8: *Manifestatie extreemrechts zorgt voor ongewenste polarisering*

Ongeacht de reikwijdte van de aanwezigheid van extreemrechtse actoren in Arnhem, hebben we gezien dat de aanwezigheid van extreemrechtse actoren kan zorgen voor ongewenste polarisering tussen verschillende groepen. Ook al gaat het maar om één individu of één (kleine) actie van een extreemrechtse actor. Dit betekent dat er een potentieel risico is op tegenreacties van bijvoorbeeld extreem-linkse actoren als een extreemrechtse activiteit plaatsvindt in Arnhem. Dit hebben we in 2017 gezien toen een auteur een boek (met diverse extreemrechtse uitingen) kwam presenteren in Arnhem. Als reactie op deze boekpresentatie wilden extreemlinkse actoren gaan actievoeren tegen de bijeenkomst. Ook zorgde een aangekondigde demonstratie van Pegida (in 2018), om bij een Arnhemse moskee te gaan barbecueën met varkensvlees, voor bezorgde reacties uit de betreffende islamitische gemeenschap. De spanningen kunnen tijdens dit soort activiteiten hoog oplopen, waardoor gesproken kan worden van ongewenste polarisering.

4.3. Aanbevelingen

Aanbeveling 1: *Vergroot het inzicht in extreemrechtse en andere ontwikkelingen met een potentieel voor geweld*

Dit onderzoek was een quickscan waarin we op hoofdlijnen hebben gekeken naar de aanwezigheid en invloed van extreemrechts. In sommige gesprekken met respondenten ontstond bij de onderzoekers het beeld dat de respondent sociaal-wenselijke antwoorden gaf. Gezien de aard van dit onderzoek konden we daar niet diepgaand op anticiperen (bijvoorbeeld door langere tijd veldwerk te verrichten). Ook hebben we geen antwoord kunnen geven op vragen over of het extreemrechtse gedachtegoed af- of toeneemt, hoe de extreemrechtse manifestatie in Arnhem zich verhoudt tot andere steden, en of er een verschuiving is naar meer gewelddadige uitingen van extreemrechts. We adviseren dan ook om extra onderzoek te doen naar de invloed en effecten van extreemrechts in de verschillende Arnhemse wijken. Daarnaast adviseren we om ook de extreemlinkse invloedssfeer in kaart te brengen. Extreemrechts en -links zijn vaak 'met elkaar communicerende vaten'. Het een kan het ander oproepen of versterken. Vooral in een gepolariseerde context manifesteert dat zich sterker. Op deze manier ontstaat meer breedte- en diepte-inzicht in (de ontwikkeling van) het fenomeen en de inbedding daarvan in de lokale context.

Aanbeveling 2: *Zorg voor monitoring van online activiteiten van extreemrechts om fenomenen en spanningen vroegtijdig te signaleren.*

Het is wenselijk dat de gemeente Arnhem de dynamieken, netwerken en mogelijke geweldsrisico's van extreemrechts digitaal monitort. Zo blijft de gemeente extreemrechtse actoren en ontwikkelingen in beeld houden en kan ze tijdig inspelen op eventuele (gewelddadige) rechts-extremistische activiteiten.

Aanbeveling 3: *Beoordeel of bepaalde symbolen in de publieke ruimte problematisch zijn*

Bepaal in hoeverre stickers en symbolen – ook al bevatten ze geen strafbare uitingen – een vorm van problematisch gedrag zijn in de publieke ruimte. Een dergelijke verkenning kan ook ruimte bieden om de rol van de lokale overheid af te bakenen.

Aanbeveling 4: *Ga door met deskundigheidsbevordering van professionals over bewustwording en signalering van extreemrechts*

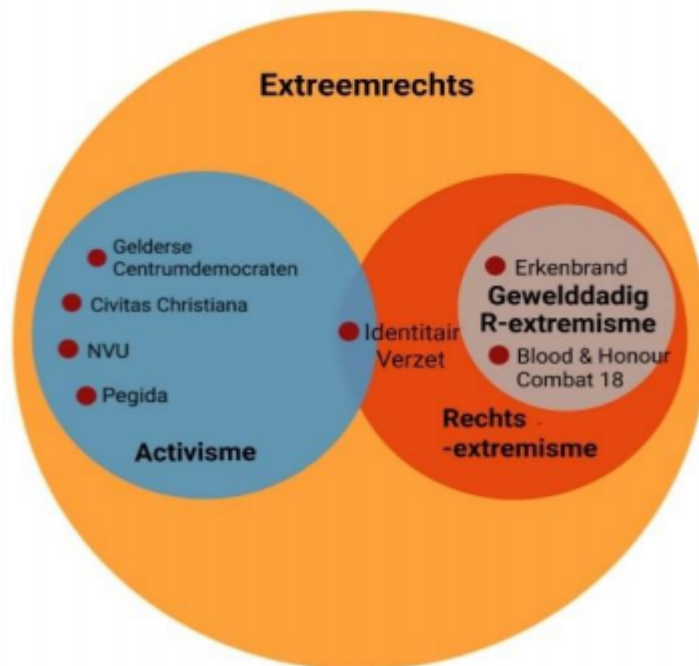
Er komen (online) steeds vaker nieuwe extreemrechtse symbolen bij, die ook hun weg vinden naar de wijken. Op straat kunnen deze symbolen een sfeer van angst/onverdraagzaamheid creëren voor 'het

vreemde'. Daarnaast versterken de symbolen het beeld dat de ander niet welkom is. In het verleden heeft training in het herkennen van extremisme geholpen om extreme groepen uit horecagelegenheden te weren. Ook zorgt training ervoor dat professionals symbolen en uitingen in de wijken herkennen. Dit kan weer bijdragen aan strategisch en actueel inzicht in extreemrechtse tendensen voor de gemeente Arnhem en voor andere lokale professionals.

Aanbeveling 5: *Vraag nationaal aandacht voor nationale en internationale netwerken en verbindingen van (brede) extremistische netwerken.*

In dit onderzoek komt naar voren dat organisaties niet alleen actief zijn in Arnhem. Er zijn organisaties die Arnhem bezoeken voor specifieke acties en dus niet geworteld zijn in Arnhem. Denk aan Identitair Verzet, Nijmegen Rechtsaf en Pegida. Het is raadzaam om ervaringen (zoals best practices) en expertise uit te wisselen met andere gemeenten. Dit onderzoek overstijgend: niet alleen met andere gemeenten zou het raadzaam zijn om ervaringen uit te wisselen, ook op landelijk niveau zou het goed zijn om inzicht te krijgen in extreemrechtse netwerken. De invloeden daarvan kunnen lokaal effect hebben. Het advies voor de gemeente Arnhem is dan ook om dit bij de Rijksoverheid en andere gemeenten onder de aandacht te brengen.

Als we de informatie uit de theoretische achtergronden toepassen op de resultaten uit het onderzoek ontstaat het volgende beeld van de aanwezige extreemrechtse actoren in (en in de omgeving van) Arnhem:

BIJLAGEN

BIJLAGE 1 – Extreemrechtse beweging

Door de jaren heen is extreemrechts in vele vormen verschenen. In deze bijlage benoemen we in het kort de ontwikkeling van de extreemrechtse ideologie met daarbij een aantal belangrijke invloedrijke internationale stromingen. Dit is nadrukkelijk een vogelvlucht: we beperken ons tot 'maar' een aantal stromingen en delen van de geschiedenis. De extreemrechtse ideologie heeft veel vertakkingen en is een complexe wereld die niet makkelijk in hokjes te plaatsen is.

De Conservatieve Revolutie en fascisme

De Conservatieve revolutie was een Duitse gedachtenschool gebaseerd op ultranationalisme: de organische volkscultuur beschermen, (technische) moderniteit realiseren en de hergeboorte bereiken van een autoritaire staat die soldaten en arbeiders verheerlijkt. Het doel van deze beweging was de overwinning op *"de egalitaire decadentie over liberalisme, socialisme en traditioneel conservatisme."*¹ Een deel van deze gedachtenschool heeft zich ontwikkeld tot het fascisme.

Nieuw Rechts, Nouvelle Droite, New Right

Na de Tweede Wereldoorlog lag er een smet op dit soort ideeën. Een groep denkers, de Nouvelle Droite, besloot hun denkbeelden niet via extremisme, activisme of politiek te verwezenlijken, maar met 'metapolitiek'.² Dit betekent: een politiek systeem veranderen door de cultuur en de norm eromheen te veranderen.

De Identitaire beweging

Rond 2002 ontwikkelde zich uit de ideeën van deze beweging een meer activistische versie die bekend kwam te staan als 'de Identitaire beweging'.³ Deze beweging met vooral jonge activisten verspreidde zich over heel Europa.⁴ Deze Identitairen maken een scheiding tussen 'ons' en 'de ander'. Dit doen ze door zich te focussen op identiteit en cultuur, in plaats van ras.⁵

Alt-Right

Rond de Amerikaanse presidentsverkiezingen in 2016 ontwikkelde een nieuwe stroming van extreemrechts. Dit viel samen met spanningen rondom een vluchtelingenstroom uit Syrië in Europa. Deze stroming ging later Alt-right heten. Het ontwikkelde zich vooral online in de subculturen rondom meme-cultuur, gamercultuur en online cultuur.⁶ Alt-right als term is bedacht door Richard Spencer, een Amerikaanse white nationalist.⁷ Met deze term moesten extreme ideeën mainstream worden.⁸ Online gesprekken van de Alt-right waren vooral gericht tegen links activisme, feminisme, globalisme, de elite, de islam en waren pro westerse cultuur en vrijheid van meningsuiting.⁹

¹ Bar-On, T. Transnationalism and the French Nouvelle Droite, *Patterns of Prejudice*, 45:3, 2011.

² Hawley, G. *Making sense of the Alt Right*, Columbia University Press, 2017. p. 37

³ Camus, J. The identitarian movement and the construction of European origin. *Fondation Jean-Jaurès* 1-5-2018

⁴ Hawley, G. *Making sense of the Alt Right*, Columbia University Press, 2017, p. 37

⁵ NTA, *De nieuwe generatie extreemrechts en haar online schaduw*, 2018

⁶ NTA, *De nieuwe generatie extreemrechts en haar online schaduw*, 2018

⁷ Nagle, A., *Kill all normies, online culture wars from 4chan and tumblr to Trump and the Alt Right*, John Hunt publishing. 2017

⁸ Valk, G. *Machtsgreep van de Alt Right*. NRC. 18-10-2019 18-10-2019

⁹ Anglin, A. *A normies guide to the Alt Right*, Daily Stormer. 2016

⁹ Squirrell, T. *Linguistic data analysis of 3 billion Reddit comments shows the alt-right is getting stronger*. alt-right Open Intelligence Initiative, 2017

BIJLAGE 2 – Extreemrechtse ideologie

De beweging volgt niet één specifieke ideologische lijn. Er is zelfs onderling conflict over welke lijn precies gevolgd moet worden. Toch zijn er wel thema's die steeds terugkomen in diverse onderzoeken naar de ideologie van extreemrechts. Extreemrechts-expert Cas Mudde heeft definities vergeleken en vond de volgende terugkomende thema's: nationalisme, racisme, xenofobie, anti-democratie en de wens voor een sterke staat.¹⁰ In deze bijlage zullen we kort stilstaan bij een aantal extreemrechtse narratieven die we hebben gebruikt in deze quickscan. Deze narratieven baseren we op verschillende onderzoeken en publicaties,¹¹ onder andere onderzoeken naar online extreemrechtse gemeenschappen,¹² manifesten van rechts-extremisten¹³ en onze eigen expertise uit veldwerk en (online) praktijk-observatie. Voor uitgebreidere informatie, zie de publicatie *'De nieuwe generatie extreemrechts en haar online schaduw'* van NTA (2018).

1. **De strijd:** rassenoorlog, anti-multiculturalisme, accelerationisme
2. **De eigen groep:** (etnisch) nationalisme, het Avondland
3. **De 'ander':** rassenleer, identitairisme, vijfde colonne, kolonialisme
4. **Gendernormen/het gezin:** genderideologie, anti-feminisme, manosphere, incels, rassenvermenging
5. **De corrupte elite:** cultuurmarxisme, cultuur- of beschavingsoorlog
6. **Omvolking:** etnische vermenging
7. **Ecofascisme:** 'blut und botem'-idealen, verbinding tussen volk en land
8. **Cultuurmarxisme:** linkse, bolsjewistische, marxistische¹⁴ elite vervreemdt een volk van zijn identiteit. Branton Tarrant (aanslagen Nieuw-Zeeland), Anders Breivik (aanslag Noorwegen) spraken in hun manifesten expliciet hierover.

¹⁰ Mudde, C, The war of words defining the extreme right party family, *West European Politics* 19(2). 1996 p. 229

¹¹ Zoals Hawley, G. Making sense of the Alt Right, Columbia University Press, 8-7-2017 en Maly, I. Nieuw Rechts, *Epo.* 1-2018

¹² Zoals Kadijk, W. Hidden lol and hate, *Extremist narratives in extreme right memes on Hiddenlol.com.* Universiteit Leiden, 21-7-2019

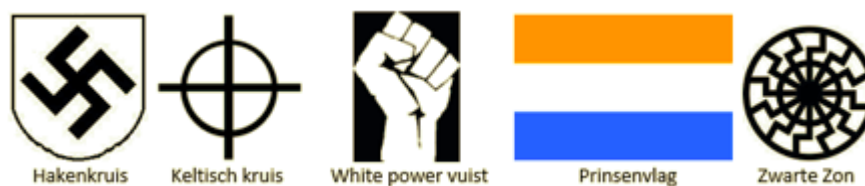
Squirrell, T. Linguistic data analysis of 3 billion Reddit comments shows the alt-right is getting stronger. *Alt-Right Open Intelligence Initiative*, 18-8-2017

¹³ Oa het manifest van de terrorist in Noorwegen (2011), Guillaume Faye (2001), James Mason (1990), teksten van Andrew Anglin (2016) en het manifest van de terrorist in Christchurch (2019).

¹⁴ Marxisme wordt vaak gezien als de basis van het communisme. Zie: Oxford Reference, "Marxism," geraadpleegd op 25 september 2019 via: www.oxfordreference.com/view/10.1093/oi/authority.20110803100137757 Bolsjewisme is de interpretatie van communisme door de bolsjewieken.

BIJLAGE 3 – Symboliek

Traditioneel gezien is bij extreemrechts een fascinatie voor symboliek en identiteitsuitingen gerelateerd aan de klassieke oudheid,¹⁵ Germanen, (kruis)ridders en nazisme.¹⁶ Deze tijdperken en groepen worden gebruikt en gezien als boegbeelden van de witte, westerse, Europese beschaving. Extreem-rechts gebruikt ook symbolen om zichzelf te identificeren. Voorbeelden hiervan zijn het nazistische hakenkruis,¹⁷ Keltisch kruis¹⁸ en 'de 14 woorden': "*We must secure the existence of our people and a future for white children.*"¹⁹ Ook bekend zijn de White Power-vuist,²⁰ de prinsenvlag die met de NSB en de Apartheidsbeweging verbonden is²¹ en de zwarte zon, die door de SS gebruikt is.²² Zie afbeelding 5 voor een visuele weergave van de genoemde symbolen.

AFBEELDING 5: Symbolen gebruikt door extreemrechts

Recentere symbolen hebben sterke wortels in de internetcultuur.²³ Zoals bijvoorbeeld 'redpilling' en de 'NPC-meme'. Redpilling is een term die binnen extreemrechts gebruikt wordt voor extreemrechtse radicalisatie. De spreekwoordelijke 'rode pil' nemen, refereert aan de film de Matrix. Hierin kan het hoofdpersonage door een rode pil te nemen de werkelijkheid zien.²⁴ De NPC-meme verwijst naar de term uit de gamewereld: 'Non Playable Character'. Niet-extreemrechtse mensen maken geen eigen keuzes. Zoals een achtergrondpersonage in een game doet waarvoor hij geprogrammeerd is. Dit betekent dat ze geen vrije wil en inzicht hebben en de kudde volgen. Extreemrechts gebruikt het als aanduiding of spotsymbool voor hun tegenstanders.²⁵

¹⁵ Zúquete, J. *The Identitarians : The Movement Against Globalism and Islam in Europe*. Notre Dame: U of Notre Dame, 2018

¹⁶ Koch, A. "The New Crusaders: Contemporary Extreme Right Symbolism and Rhetoric." *Perspectives on Terrorism*, vol. 11, no. 5, 2017, pp. 13–24. JSTOR

¹⁷ ADL, Swastika, ADL.org. Geraadpleegd op 20-9-2019

¹⁸ ADL, Celtic Cross, ADL.org. Geraadpleegd p 20-9-2019

¹⁹ ADL, 14 words, ADL.org Geraadpleegd op 19-9-2019

²⁰ ADL, Aryan fist, ADL.org. Geraadpleegd op 20-9-2019

²¹ Geraerdts, P. Verguisd, misbruikt en verboden: confederatievlag versus prinsenvlag. *HPdeTijd*. 11-17-2015

²² ADL, Sonnenrad, ADL.org Geraadpleegd op 20-19-2019

²³ Internetcultuur is de cultuur die op het internet is ontstaan, vanuit het gebruik van computernetwerken voor communicatie, entertainment of zaken. Het beschrijft ook verschillende sociale fenomenen die geassocieerd worden met het internet zoals oa. gaming en sociale media.

Manovich, L. *New Media From Borges to HTML*. *The New Media Reader*. Ed. Noah Wardrip-Fruin & Nick Montfort. Cambridge, Massachusetts, 2003.

²⁴ Evans, R. Bellingcat, From Memes to Infowars: How 75 Fascist Activists Were "Red-Pilled" 11-8-2018

²⁵ Holt, J. The Right-Wing Internet Gets Hip to 'NPC' Memes, *Rightwingwatch*, 1212-8-2018

BIJLAGE 4 – NVU

De Nederlandse Volks-Unie (NVU) is een politieke partij en is opgericht in 1971. De NVU opereert door het hele land maar haar activiteiten centreren zich rondom Arnhem.

De leider en vele leden van de NVU wonen in Arnhem. Dit is dan ook de belangrijkste regio voor de NVU.²⁶ De leider is al bijna 20 jaar de leider van NVU. Hij was op jonge leeftijd politiek actief en had al snel politieke ambities bij de Centruumpartij '86. Samen met een mede-Arnhemmer richtte hij zich op de CP'86 jongerenkringen in Arnhem. Dit werd naar eigen zeggen één van de actiefste kringen in het land. In 1992 en 1993 kwamen volgens hem honderden jongeren uit het land samen bij hun 'nationalistische jongerentreffen.'²⁷ Hij heeft in de gevangenis gezeten en hier vormde hij deels zijn denkbeelden over hoe identiteit groepsmentaliteit bevordert.²⁸ Hij werd in 2013 tot een taakstraf veroordeeld voor de belediging van Nederlanders met een Turkse en Marokkaanse migratieachtergrond en voor het aanzetten tot discriminatie.²⁹ In de jaren 90 is hij veroordeeld voor verboden wapenbezit en mishandeling.³⁰

In Arnhem doet de partij mee aan de verkiezingen. De onderstaande tabel geeft een overzicht van het aantal stemmen dat deze partij recentelijk kreeg in de Arnhemse gemeenteraad.³¹

Jaar	Aantal absolute stemmen	Aantal relatieve stemmen tov totaal
2018	338	0,55%
2014	399	0,72%
2010	328	0,6%
2006	361	0,65%

De partij heeft zijn oorsprong in het milieu van voormalige oorlogsmisdadigers en collaborateurs uit de Tweede Wereldoorlog.³² De partij hangt naar eigen zeggen een volksnationalistische ideologie aan. Volgens de NVU is dit hetzelfde als etnisch nationalisme. Dit houdt in dat er een bepaalde volksgemeenschap of etniciteit is die streeft naar een staatsgemeenschap.³³ Volgens de AIVD streeft de NVU nog wel naar een eenpartijstaat met de NSDAP, Hitlers partij, als voorbeeld.³⁴ De NVU rekent tot hun volk "*iedereen met een Nederlands paspoort.*" Ze zeggen opgericht te zijn om "*ons volk te beschermen tegen verdere omvolking.*"³⁵ Ter bescherming willen ze de grenzen sluiten en zo Nederland voor de Nederlanders houden. Integratie zien ze op langere termijn als 'volkerenmoord'.³⁶ De NVU houdt zich ook bezig met sociale thema's zoals zorg en armoede.³⁷

²⁶ Wagenaar, Willem. Factsheet, Update juli 2019 Extreemrechts in Nederlandse Gemeentes. Anne Frank Stichting, juli 2019. p. 47

²⁷ Kusters, K. Bestuur, NVU.info, februari 2017

²⁸ Schröder, R. Tegenlicht, *Voor volk en vaderland*, 26-2-2006

²⁹ AD, Taakstraf voor NVU-voorman Constant Kusters. AD, 26-2-2013

³⁰ Trouw, Lijsttrekker CP'86 krijgt half jaar cel, Trouw. 18-2-1994

³¹ Kiesraad, Verkiezingen, verkiezingsuitslagen.nl, geraadpleegd op 19-8-2019

³² Wagenaar, Willem. Factsheet, Update juli 2019 Extreemrechts in Nederlandse Gemeentes. Anne Frank Stichting, juli 2019. p. 47

³³ Interview 15, Arnhem, 16-8-2019

³⁴ Gijzel, R. AIVD: NVU heeft geheime agenda, omroep Gelderland, 2-10-2019

³⁵ Interview 15, 31-8-2019

³⁶ Interview 15, 31-8-2019

³⁷ Interview 15, Arnhem, 16-8-2019

De NVU gebruikt verschillende symbolen. In hun webshop verkopen ze Keltische kruizen en White Power-vuisten.³⁸ En ze gebruiken op Facebook en op hun site de prinsenvlag.³⁹ Ook staan in hun maandelijkse tijdschriften artikelen waarin betoogd wordt dat de nazi's ook goede dingen voor Nederland gedaan hebben. En dat het een legitieme mening zou moeten zijn dat het Derde Rijk nog moet bestaan.⁴⁰ In hetzelfde magazine uit juni 2019 staat een boekverslag over een biografie van Rauter, de hoogste SS'er in Nederland.⁴¹ Verder noemen ze in hun tijdschrift de term 'vreemdeling-invasie' en zeggen ze dat "*de massa-immigratie moet worden gestopt, anders zullen we in de toekomst alleen nog in de geschiedenisboeken voorkomen.*"⁴² 'Het Nederlandse volk' wordt tegenover 'allochtonen' gezet.⁴³ Enkele stickers van de NVU⁴⁴ gaan over het feit dat de 'jihadistische' islam weg moet uit Europa. Hier wordt kruisriddersymboliek gebruikt. Een andere sticker gaat over 'gelukszoekers' die niet welkom zijn en dat grenzen dicht moeten. Een derde sticker is pro-zwarte piet. Een vierde spreekt zich uit tegen "*linkse taal! In het klaslokaal!*" De afgebeelde docent heeft een opvallend grote neus. Een grote neus is een antisemitisch beeldkenmerk en wordt gebruikt om iemand met een Joodse identiteit af te beelden.⁴⁵

Volgens de Anne Frank Stichting organiseerde de NVU tussen 2015 en 2019 elf demonstraties. Er waren NVU'ers aanwezig bij bijeenkomsten van de gele hesjes in Utrecht, Nijmegen, Den Haag en Middelburg. De Anne Frank Stichting schat de aanhang van de NVU op ongeveer 70 personen. In 2019 ligt de gemiddelde opkomst van NVU-bijeenkomsten echter op ongeveer tien personen.⁴⁶ De NVU zelf claimt zo'n 1000 leden te hebben, waarvan 100 actief zijn. Deze zijn echter zelden tegelijkertijd actief.⁴⁷

De NVU heeft zich de laatste jaren vooral druk gemaakt om zwarte piet,⁴⁸ Turkije, de EU en de Europese grondwet (2005).⁴⁹ Andere hot topics: pedofielen (2010, 2012),⁵⁰ AZC (2015, 2016),⁵¹ de Mandela brug (2013, 2017),⁵² de Witte Vlinder (de oude school van de voorzitter die recent is afgebrand en van naam is veranderd) (2017),⁵³ de aanstelling van burgemeester Marcouch (2017) en recenter de bestemming

³⁸ NVU, NVU webshop sierraden, <http://nvu.info/sieraden.html> geraadpleegd 28-8-2019

³⁹ <https://www.facebook.com/NVU-367264209963545/> en <http://nvu.info/>. Geraadpleegd 20-9-2019

⁴⁰ NVU, 4 en 5 mei hysterie. Wij Europa nr. 70, jaargang 18. 6-2019

⁴¹ NVU, Rauter, Himmlers vuist in Nederland. Wij Europa nr. 70, jaargang 18. 6-2019

⁴² Egmond, P. Toespraak Peter van Egmond 24 maart Utrecht NVU Demo: stop de multiculturele terreur!, Wij Europa nummer 69, jaargang 18. 3-2018

⁴³ Egmond, P. Toespraak Peter van Egmond 24 maart Utrecht NVU Demo: stop de multiculturele terreur!, Wij Europa nummer 69, jaargang 18. 3-2018

⁴⁴ De stickers hebben we overhandigd gekregen bij interview 15.

⁴⁵ Antisemitisme.nl. Lichaam en geest. Niod. Geraadpleegd op 3-10-2019

⁴⁶ Wagenaar, Willem. Factsheet, Update juli 2019 Extreemrechts in Nederlandse Gemeentes. Anne Frank Stichting, juli 2019. p.47

⁴⁷ Interview 15, Arnhem, 16-8-2019

⁴⁸ NVU, persverklaring 80, NVU.info

⁴⁹ NVU, Demonstratie Arnhem tegen de toetreding Turkije tot de EU en de Europese grondwet. NVU.info 2015

⁵⁰ NVU, Doodstraf voor kinderverkrachters en moordende pedofielen!, NVU.info, 31-10-2012

⁵¹ De Gelderlander, NVU demonstreert toch tegen komst azc Elden, de Gelderlander, 21-12-15

⁵² Arnhem.nieuws, NVU wil af van naam 'Mandelabrug', Arnhem.nieuws. 31-10-2013

⁵³ Venhuizen, P. 878 handtekeningen voor behoud naam Witte School. Gelderlander. 30-6-2017

voor de Paasbergflat (2019).⁵⁴ Ook hield de NVU flyeracties in de wijken Geitenkamp,⁵⁵ Rijkerswoerd,⁵⁶ Presikhaaf,⁵⁷ Malburgen-Oost,⁵⁸ Statenkwartier,⁵⁹ Broek,⁶⁰ Monnikenhuizen,⁶¹ Verschuerswijk⁶² en Elden.⁶³ Dit was deels rondom de verkiezingen. Volgens een respondent werd dit soms als intimiderend ervaren. Ook bij oproepen tot demonstratie, bijvoorbeeld rondom de Paasbergflat.⁶⁴ In het verleden zijn veel antifascistische tegenacties tegen de NVU geweest. Kopstukken van de NVU merken dat er door de jaren heen steeds minder tegengeluid is. Een NVU-kopstuk zegt dat de aanwezigheid van extreemlinks mooi zou zijn, omdat dat media-aandacht zou kunnen opleveren.⁶⁵

De NVU is ook actief op Facebook. Er zijn meerdere pagina's te vinden die verbonden zijn aan NVU. De (landelijke) pagina van de NVU heeft meer dan 3350 likes.⁶⁶ Veel contact van de NVU verloopt ook via Facebook.⁶⁷

⁵⁴ van der Ploeg, H. 'Geen tijdbommen in flat', Wij Europa nummer 70, jaargang 18. 6-2019

⁵⁵ NVU, Facebook, 13-7-2019

⁵⁶ NVU, Facebook 30-4-2019

https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=2311618945528052&id=367264209963545

⁵⁷ NVU, Facebook, 5-4-2019

https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=2273237426032871&id=367264209963545

⁵⁸ NVU, Facebook, 17-3-2019

https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=1756456421044310&id=367264209963545

⁵⁹ NVU, Facebook, 30-8-2019

https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=2522461154443829&id=367264209963545

⁶⁰ NVU, Facebook, 10-3-2019

https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=1748677328488886&id=367264209963545

⁶¹ NVU, Facebook, 14-3-2018

https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=1753404584682827&id=367264209963545

⁶² NVU, Facebook, 23-8-2019

https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=2509909315699013&id=367264209963545&comment_id=2511709152185696&comment_tracking=%7B%22tn%22%3A%22R%22%7D

⁶³ De Gelderlander, NVU demonstreert toch tegen komst azc Elden, de Gelderlander, 21-12-15

⁶⁴ Interview 6, Arnhem, 14-8-2019

⁶⁵ Interview 15, Arnhem, 16-8-2019

⁶⁶ NVU, Facebook, geraadpleegd op 17-9-2019 <https://www.facebook.com/NVU-367264209963545/>

⁶⁷ Interview 15, Arnhem, 16-8-2019

BIJLAGE 5 – Gelderse Centrumdemocraten

De Gelderse Centrumdemocraten (Gelderse CD) is een lokale Arnhemse politieke partij geïnspireerd door de voormalige landelijke Centruumpartij. In het verleden had deze politieke partij één zetel in de Arnhemse raad. Dit was in de periode 1994 tot 1998. Daarnaast werd hij twee keer gedetineerd voor drugshandel.⁶⁸ In 2006 werd hij veroordeeld omdat hij daklozen en verslaafden een tientje bood in ruil voor de ondersteuningsverklaringen. Die had hij nodig om mee te mogen doen met de verkiezingen. In 2007 werd een lid van deze partij om een soortgelijke reden veroordeeld.⁶⁹ Deze politieke partij heeft ook aan de laatste Arnhemse gemeenteraadsverkiezingen deelgenomen. Zie de onderstaande tabel voor een weergave van het aantal stemmen dat deze partij recent kreeg tijdens deze verkiezingen.⁷⁰

Jaar	Aantal absolute stemmen	Aantal relatieve stemmen tov totaal
2018	55	0,09%
2014	114	0,21%
2010	100	0,18%

Op de website van de Gelderse CD staan diverse uitingen. In één van de uitingen wordt kritiek geuit op de in hun ogen inbezitneming van het Avondland door islamitische immigranten.⁷¹ Ook spreekt de site over een dreiging vanuit vluchtelingen, allochtonen, gelukzoekers.⁷² Onder het websitekopje “diversen”⁷³ zijn de volgende afbeeldingen te vinden, zie afbeelding 6:

AFBEELDING 6: Plaatjes op de website van de Gelderse Centrumdemocraten

Op afbeelding 6 wordt geïnsinueerd dat de nabijheid van een moslim een buurt “naar de klote” helpt. Op de tweede afbeelding wordt geïnsinueerd dat Gelders Nederland zijn ondergang tegemoet gaat als de Nederlandse vlag aangevuld wordt met of vervangen wordt door andere vlaggen. Dit is waarschijnlijk een metafoor voor demografische ‘vervanging’. Op de derde afbeelding wordt gerefereerd aan de ‘vijfde colonne’. De combinatie van Amerikaanse en Europese vlaggen met Arabisch schrift verwijst waarschijnlijk naar de theorie dat corrupte elites moslims als vijfde colonne gebruiken. Op de vierde afbeelding staat geschreven dat er een laatste Nederlander komt die het licht uit moet doen. Wat insinueert dat het volk ‘de Nederlander’ verdwijnt. Op de vijfde afbeelding wordt gezegd dat de termen racisme en discriminatie gebruikt worden om discussies te smoren. Op de zesde

⁶⁸ De Gelderlander, CD wil weer in raad van Arnhem. de Gelderlander, 16-12-2009

⁶⁹ De Gelderlander, Celstraf voor ronselen daklozen en verslaafden. de Gelderlander, 25-8-2007

⁷⁰ Kiesraad, Verkiezingen, verkiezingsuitslagen.nl, geraadpleegd op 19-8-2019

⁷¹ Gelderse centrumdemocraten, ben er strontzat van!, geldersecentrumdemocraten.nl. Geraadpleegd op 28-8-2019

⁷² Gelderse centrumdemocraten. Nu is de tijd, niet aarzelen, maar doen. Geldersecentrumdemocraten.nl, geraadpleegd op 19-8-2019

⁷³ Gelderse centrumdemocraten. Diversen. Geldersecentrumdemocraten.nl, geraadpleegd op 19-8-2019

afbeelding staat een bol met mensen van verschillende culturen afgebeeld, met daaronder de tekst: *“Soms levert onverstandig mengen een explosief mengsel op.”* Dit insinueert dat multiculturalisme, het mengen van culturen, zal leiden tot conflict. Op de zevende afbeelding staat een foto van een geweer, met de tekst: *“Als wij de islam niet stoppen, stopt hij ons...”* Dit geeft blijk van de aanname dat de Islam de ‘ons’ wil ‘stoppen’. En roept op om de Islam ‘te stoppen’. Gecombineerd met het wapen heeft dit een gewelds-insinuatie. Op de laatste afbeelding staat een man met een donkere huidskleur en de tekst: *“Multiculturele genoegens; een minderheid die de meerderheid van de problemen veroorzaakt.”* Dit insinueert dat de minderheid, waarschijnlijk met de achtergrond van de man op de afbeelding, de meerderheid van de problemen veroorzaakt.

De website van deze partij linkt ook door naar een andere website waarop een lijst staat van journalisten, activisten, opiniemakers, politici, onderzoekers en leden van het koningshuis die als *“potentiële landverraders”* worden neergezet.⁷⁴

⁷⁴ Pardon, P, G. Potentiele landverrader/sters. Memotrip.nl, geraadpleegd op 19-8-2019

BIJLAGE 6 – Civitas Christiana

Civitas Christiana is actief in de regio rondom Nijmegen en heeft ook acties uitgevoerd in Arnhem. De organisatie is onderdeel van de internationale beweging Tradition, Family, Property (TFP).⁷⁵

Nederlandse organisatie

In Nederland bestaat TFP sinds 2014 onder de naam Civitas Christiana.⁷⁶ Hun uitvalsbasis is 'het Pelgrimshuis Casa Nova' in Nijmegen. De organisatie beschrijft zichzelf als de beschermer van de christelijke traditie, het gezin en de vrijheid van Nederland.⁷⁷ Nederland moet terug naar zijn christelijke wortels. De organisatie vecht tegen *"het oprukkende multiculturalisme, de gender ideologie en de cultuur van de dood."*⁷⁸ Om deze doelstelling te behalen zetten ze moderne communicatiemiddelen in, organiseren ze bijeenkomsten en protesten, onthullen ze 'de' waarheid, doen ze onderzoek en schrijven ze publicaties.⁷⁹

Civitas Christiana heeft diverse organisaties onder zich. Deze organisaties houden zich bezig met petitie's, acties en lobbyen. Dit zijn Sterizo (tegen abortus), Gezin in Gevaar (voor het traditionele gezin) en Cultuur onder Vuur. Cultuur onder Vuur voert actie rondom de volgende onderwerpen: pro-zwarte piet, anti-jihadisme, tegen 'groene gekte', tegen krakers, tegen hoofddoeken bij de politie en tegen islam-indoctrinatie bij tradities en cultuur.⁸⁰

Op de site van Cultuur onder Vuur lezen we dat deze groep zich regelmatig bezighoudt met identiteit. Zo wordt bijvoorbeeld de naamsverandering van de Gouden Eeuw aangegrepen om het verlies van de eigen identiteit aan de 'vijand' aan te tonen.⁸¹ Ook de islam wordt regelmatig aangehaald en als gevaar voor de eigen cultuur gezien. Over de politie die een islamitische gebedsdienst bijwoont zeggen ze *"We zien hoe een imam luidkeels oproept tot gebed. Daarbij roept hij 'Allah akhbar', de leus waarmee islamitische terroristen westerse kelen doorsnijden. De geüniformeerde agenten staan erbij en kijken ernaar."*⁸² Een bij moslims gangbare en traditionele gebedsoproep wordt hier afgeschilderd als strijdkreet voor terroristische groeperingen.

In oktober 2019 organiseerde TFP/Cultuur onder Vuur een congres in Haarlem voor enkele honderden bezoekers. Hierin werd verteld over een 'geestelijk Aids' dat de oorzaak is van verschillende problemen in het Westen.⁸³ Tevens wordt door een organisator uitgesproken *dat "Nederland geen soeverein land meer is, en dat politici de belangen van het volk niet dienen."*⁸⁴ Op het congres worden ook scherp 'islamisering', het 'linkse onderwijs' en de 'linkse journalisten' veroordeeld.⁸⁵ Ook wordt er gesproken over 'cultuur-marxisme' in het onderwijs. Meermaals wordt uiteengezet hoe de blanke en christelijke beschaving bedreigd wordt. Een van de sprekers betoogt dat de islam geen religie is, maar een sekte.

⁷⁵ Civitas Christiana, Wie zijn wij?, Civitaschristiana.nl, geraadpleegd op 16-9-2019

⁷⁶ Civitas Christiana, Wie zijn wij?, Civitaschristiana.nl, geraadpleegd op 16-9-2019

⁷⁷ Ibid.

⁷⁸ Ibid.

⁷⁹ Ibid.

⁸⁰ Civitas Christiana. Campagnes. Civitas Christiana, geraadpleegd op 19-8-2019

⁸¹ Cultuur onder vuur, Noem de Gouden Eeuw gewoon bij naam!, cultuurondervuur.nu. geraadpleegd 5-10-2019

⁸² Cultuur onder vuur, SCHOKKEND: NEDERLANDSE POLITIEAGENTEN GAAN IN UNIFORM NAAR ISLAMITISCHE GEBEDSOPROEP, cultuurondervuur.nu. geraadpleegd 5-10-2019

⁸³ El Hamidi, L. Cultuur onder Vuur. NRC. 20-10-2019

⁸⁴ El Hamidi, L. Cultuur onder Vuur. NRC. 20-10-2019

⁸⁵ El Hamidi, L. Cultuur onder Vuur. NRC. 20-10-2019

Hierdoor zou de islam geen aanspraak mogen maken op de grondwettelijke rechten van een religie.⁸⁶ Het congres sloot af met een oproep om “vreedzaam, ik benadruk vreedzaam” verandering te brengen.⁸⁷

Civitas Christiana is vooral bekend door de deelname van Cultuur onder Vuur aan het zwartepieten-debat. Ze haalden 200.000 handtekeningen op voor het behoud van zwarte piet.⁸⁸ Ook schrijft Cultuur onder Vuur artikelen over hoe het Nederlandse slavernijverleden gebruikt wordt om morele chantage uit te oefenen.⁸⁹ Leden van Civitas Christiana verschenen in 2018 met rode TFP-banieren in de Nederlandse media, toen ze demonstreerden tegen de reclame van Suitsupply.⁹⁰ Op deze reclame waren twee zoenende mannen te zien. Civitas Christiana steunde ook de Nashville-verklaring.⁹¹

Er zijn tegenreacties op deze groepering geweest van extreemlinkse groepen. Zij vierden in 2018 een feest in de voortuin van het Pelgrims-huis Casa Nova.⁹² Ook hebben activisten een lijst met de titel “Progressieve Stellingname” op de deur van het pand getimmerd.⁹³ Verder werden leden van Civitas Christiana op straat lastiggevallen bij een demonstratie tegen een dragqueen-voorleesmiddag, voor de bibliotheek van Nijmegen.⁹⁴

Activiteiten in Arnhem

Civitas Christiana heeft in april 2018 in Arnhem opgeroepen tot een cordon sanitaire rond de politieke partij DENK. Dit bericht is naar meerdere steden gestuurd waar DENK deelnam aan de verkiezingen. Het was een oproep tegen de politieke islam, die bedreigend zou zijn voor Nederland. Het zou de Nederlandse soevereiniteit ondermijnen.⁹⁵ Civitas Christiana zendt zo nu en dan folders en materiaal uit. PVV Arnhem retweet in juni 2018 op Twitter een bericht van een fractievoolger (zie afbeelding 7) dat hij het document “Klassen op de knieën voor de Islam” van Civitas Christiana heeft ontvangen.⁹⁶

AFBEELDING 7: Tweet geretweet door PVV Arnhem

⁸⁶ Veldwerk, Haarlem, 20-10-2019

⁸⁷ Veldwerk, Haarlem, 20-10-2019

⁸⁸ Oostveen, M. Verbond van conservatieve katholieken is motor achter pro-Pietpetitie. Volkskrant, 7-9-2015

⁸⁹ Civitas Christiana, DE WAARHEID OVER ‘ONZE’ SLAVENHANDEL, Cultuur onder Vuur, 17-1-2019

⁹⁰ Winter, S. Demonstratie in Nijmegen tegen posters Suitsupply: ‘Het grenst aan porno’. AD. 10-3-2018

⁹¹ Geziningevaar, Nashville-verklaring toont moedige dissidentie van christenen tegen de Roze Terreur, 1-8-2019

⁹² Antihomofobe actie. Activisten raven in de voortuin van Civitas Christiana. Indymedia. 10-12-2018

⁹³ De Gelderlander. Affiche op deur gespijkerd bij Civitas Christiana, stichting voelt zich bedreigd. de Gelderlander. 1-11-2018

⁹⁴ De Gelderlander. Anti-homofobische actie tegen Civitas Christiana bij de bieb in Nijmegen. De Gelderlander. 9-3-2019

⁹⁵ Cultuur onder Vuur. Issues. Teken voor een Cordon sanitaire rondom DENK. Geraadpleegd op 19-8-2019

⁹⁶ PVV, Twitter, 30 juni 2018, geraadpleegd op 19-8-2019

<https://twitter.com/TimEngelaarPVV/status/1013108643989016576>

BIJLAGE 7 – Pegida

Pegida heeft drie keer (2017, 2018 en 2019) een activiteit georganiseerd in Arnhem. De aanwezige Pegida aanhang was gemêleerd met mensen van buiten Arnhem.

Nederlandse organisatie

In 2015 werd Pegida in Nederland opgericht.⁹⁷ De voorzitter is een Nederlander die al een lange tijd in Duitsland woont. Daar spreekt hij op demonstraties die bezocht worden door hooligans en neonazi's. Pegida-aanhangers in Nederland bezoeken ook zo nu en dan demonstraties van de Duitse en Belgische Pegida. Duitse en Belgische Pegida-aanhangers hebben ook Nederlandse demonstraties bezocht.⁹⁸ De kern van Pegida (Nederland) bestaat uit ongeveer tien man. Recente activiteiten trekken tussen de tien en dertig personen. In het verleden is het Pegida gelukt om aantallen rond de 150 te bereiken. Mede doordat ze Duitse aanhang uitnodigden. Pegida is niet aan een bepaalde regio gebonden.⁹⁹

Pegida zegt op de Nederlandse pagina het volgende over de islam, één van hun speerpunten: *“De islam streeft naar overheersing van de maatschappij. Zijn doel is de invoering van de islamitische wet, de sharia.”*¹⁰⁰ Pegida pleit onder andere voor een bouwstop van moskeeën, sluiting van islamitische scholen, sluiting van moskeeën waar haat gepredikt wordt en geen belastinggeld meer naar islamitische doeleinden. Ze pleiten ook voor het *“voldoende toerusten”* van de politie en de bescherming van vrijheid van meningsuiting. Tevens willen ze *“afschaffing van naturalisatie tot Nederlander van personen met een andere nationaliteit,”*¹⁰¹ herinvoering van de grenscontroles en een *“stop op immigratie van islamieten.”* Ze zeggen ook dat ze *“antisemitisme, racisme, fascisme en straatterrorisme”*¹⁰² en *“meten met twee maten door politie en justitie”*¹⁰³ willen bestrijden. Verder pleiten ze voor een *“koestering van de Nederlandse taal, cultuur en geschiedenis,”* het *“zo nodig beveiliging van slijterijen, niet-islamitische slagerijen, restaurants, synagogen, kerken en tentoonstellingen,”* *“verwelkoming van Sinterklaas en Zwarte Piet”* en *“bevordering van een gezond gezinsbeleid.”*¹⁰⁴

Pegida demonstreert vaak tegen moskeeën of opvang van vluchtelingen. Ook zetten ze zich in voor het behoud van zwarte piet en demonstrenen ze voor de vrijheid van demonstratie.¹⁰⁵ De afgelopen jaren voerde Pegida verschillende acties. In de buurt van een moskee gebruikten ze bijvoorbeeld varkensbloed en organiseerden ze een barbecue met varkensvlees.¹⁰⁶ Ook plaatsten ze een pop die de islamitische profeet Mohammed moest voorstellen die een baby verkracht.¹⁰⁷ In juni 2019 leidde dit in Eindhoven tot een kort handgemeen tussen de Pegida-voorzitter en jongeren in de wijk, omdat er een (gewelddadige) tegenreactie kwam op de demonstratie van Pegida.¹⁰⁸ Met deze demonstraties wil

⁹⁷ Pegida, Hoe is Pegida ontstaan?, Pegidanederland.com. Geraadpleegd op 19-9-2019

⁹⁸ Wagenaar, Willem. Factsheet, Update juli 2019 Extreemrechts in Nederlandse Gemeentes. Anne Frank Stichting, juli 2019. p.55

⁹⁹ Wagenaar, Willem. Factsheet, Update juli 2019 Extreemrechts in Nederlandse Gemeentes. Anne Frank Stichting, juli 2019. p.53

¹⁰⁰ Pegida, Pegida Nederland Standpunten. <http://pegidanederland.com/standpunten.html> geraadpleegd op 22-9-2019

¹⁰¹ Ibid.

¹⁰² Ibid.

¹⁰³ Ibid.

¹⁰⁴ Ibid.

¹⁰⁵ Pegida, demonstraties van 11.10.2015 tot heden, Pegidanederland.com. Geraadpleegd op 19-9-2019

¹⁰⁶ Kuitert, G. Walging om 'schandalige' actie Pegida: bouwplaats moskee besmeurd met varkensbloed. AD, 12-11-2017

¹⁰⁷ Bouma, K. Pegida plaatst beledigend spandoek en twee poppen voor Haagse As Soennah-moskee. Volkskrant, 3-3-2019

¹⁰⁸ Ritzen, G. Pegida-voorman aangevallen bij flyeractie in Eindhoven. Volkskrant, 14-6-2019

Pegida illustreren dat de wet in Nederland vrijheid van meningsuiting achterstelt ten opzichte van de opkomst van de islam.¹⁰⁹ Dit zou islamisering aantonen.¹¹⁰ En de ware aard van de islam laten zien.

Activiteiten in Arnhem

In Arnhem heeft Pegida drie keer gedemonstreerd. Bijvoorbeeld tegen de aanstelling van de burgemeester in 2017¹¹¹ en in 2018 tegen onverdoofd ritueel slachten bij een halal slachthuis.¹¹² Ook demonstreerden ze in 2017 voor de vrijheid van meningsuiting naar aanleiding van een zaak bij het gerechtshof.¹¹³ In 2018 planden ze een barbecuetour met varkensvlees rond bij onder meer de Ayasofya-moskee. Die ging uiteindelijk niet door.¹¹⁴ De leden zouden echter niet zelf uit Arnhem komen, maar bijvoorbeeld uit het dicht bij de Duitse grens gelegen Didam. Volgens een politiefunctionaris die we spraken, woont in ieder geval één Pegida-lid in Arnhem.¹¹⁵

In september 2019 bezocht Pegida een open dag van het AZC in Elden. Dit is gevestigd in het pand van het voormalige verpleeghuis Eldenhoeve.¹¹⁶ Van dit Pegida-bezoek is een verslag gemaakt en dit is gepubliceerd op een blog. In dit blog staat beschreven dat de Pegida-voorman en andere Pegida-sympathisanten aanwezig waren. Pegida leverde kritiek op een aantal zaken volgens dit blog, bijvoorbeeld op de luxe: *“Ook weer ruimtes met was- en kookunits waar menigeen zich aan zou vergapen, zeker als je het met een bijstandsuitkering moet doen of gebruik moet maken van de daklozenopvang!”*¹¹⁷ Vervolgens werden de aanwezige Pegida-aanhangers uitgenodigd door de AZC-bewoners om een lesje Arabisch te volgen.¹¹⁸

¹⁰⁹ Roos, Jan. Echte Jan Radioshow #41 te gast Pegida voorman Edwin Wagenveld. Jan Roos Radioshow.

¹¹⁰ van Doorn, B. Pegida-voorman denkt niet aan stoppen: 'Druk op burgemeester van Eindhoven wordt steeds groter'. Omroep Brabant, 16-6-2019

¹¹¹ van Raalte, J. Pegida verstoort beëdiging Marcouch als burgemeester Arnhem, actievoerders vrijgelaten. Volkskrant. 1-9-2017

¹¹² Pegida, acties, Pegidanederland.com geraadpleegd op 23-8-2019

¹¹³ Bouman, M. Demonstratie Pegida bij paleis van justitie Arnhem. De Gelderlander. 17-11-17

¹¹⁴ Omroep Gelderland, Arnhem verbiedt barbecue met varkensvlees voor moskee. Omroep Gelderland. 1-6-2018

¹¹⁵ Interview 3, Arnhem, 18-7-2019

¹¹⁶ Helena, Open dag AZC's zaterdag 28 september: “Zin in een lesje Arabisch??”. EJ Bron, 29-9-2019

¹¹⁷ Ibid.

¹¹⁸ Ibid.

BIJLAGE 8 – Erkenbrand

De Nederlandse organisatie Erkenbrand is één keer fysiek actief geweest in Arnhem, in 2017.

Nederlandse organisatie

Studiegenootschap Erkenbrand is opgericht in 2016. Volgens de Anne Frank Stichting telt Erkenbrand ongeveer 25 actieve leden in Nederland.¹¹⁹ Erkenbrand zegt zes afdelingen ('divisies') in Nederland te hebben. Op de website van de organisatie staat dat Erkenbrand een "*ontmoetingsplatform is voor geestverwanten.*" De organisatie heeft geen "*vastomlijnde ideologie.*" Wat hen verenigd is "*de liefde voor ons volk en ons land.*"¹²⁰ Op diezelfde pagina beschrijft de organisatie dat het geen activistische organisatie is: ze doen niet mee aan protesten of demonstraties. De organisatie verwacht juist van leden dat ze "een zeker intellectueel niveau" hebben. Ook als je niet gestudeerd hebt aan een hogeschool of universiteit mogen mensen toetreden. Als ze maar over een zeker intellectueel niveau beschikken.¹²¹ In de praktijk zijn de leden van Erkenbrand vaak hoger opgeleid en betrokken bij het intellectuele rechts-radicalisme.¹²²

Ook al zegt Erkenbrand geen duidelijke vastgestelde ideologie te hebben, op de website van de organisatie is wel een aantal ideeën zichtbaar. Het gedachtegoed van Erkenbrand komt bijvoorbeeld naar voren in een oproep voor (financiële) steun:

*Nederlanders, we hebben weinig tijd meer. Het is niet vijf voor twaalf, het is half een. Wees u bewust dat u tot een der laatste generaties behoort die het tij nog zou kunnen keren. De poorten staan open, onze vijanden begeven zich onder ons. Op alle niveaus werkt men er hard aan om het licht van de wereld, de blanke volkeren, te laten doven. Wij zijn de laatste linie, wij zijn de laatste protestgeneratie, wij zijn de laatste hoop.*¹²³

Erkenbrand zet zich in voor een blank Europa en wijst immigratie, islam, cultuurmarxisme, oikofobie¹²⁴ en feminisme¹²⁵ af. De organisatie vreest dat Nederland 'etnisch vernietigd wordt' door buitenlanders: "*Dat is er gaande op dit moment. We zitten in een oorlog. Het is gewoon, of we overleven, of we overleven gewoon niet.*"¹²⁶ Volgens de aanhangers zijn de overheid, de massamedia, de filmindustrie en scholen verantwoordelijk voor 'omvolking' omdat ze diversiteit bevorderen.¹²⁷ Volgens de Anne Frank Stichting beschrijven leden zichzelf als nationaalsocialist, nazi of fascist.¹²⁸ Erkenbranders pleiten openlijk voor een autoritaire en niet-democratische bestuursvorm.¹²⁹ Om uiteindelijk Nederland om

¹¹⁹ Wagenaar, Factsheet extreemrechts in Nederlandse gemeentes, Update November 2018, Anne Frank stichting, November 2018. p. 29

¹²⁰ Studiegenootschap Erkenbrand, "Over ons," geraadpleegd op 3 oktober 2019 via: <https://www.erkenbrand.eu/over-ons/>

¹²¹ Studiegenootschap Erkenbrand, "Over ons," geraadpleegd op 3 oktober 2019 via: <https://www.erkenbrand.eu/over-ons/>

¹²² Wagenaar, Factsheet, Update Januari 2019, 33.

¹²³ Zie de voorpagina van de website van Studiegenootschap Erkenbrand: www.erkenbrand.eu/nl/

¹²⁴ Angst voor het eigene

¹²⁵ Kranenberg, A. Alt-right in Nederland: Hoe Erkenbrand zich opmaakt voor de strijd om een blanke natie. Volkskrant. 19-11-2017

¹²⁶ Kranenberg, A. Alt-right in Nederland: Hoe Erkenbrand zich opmaakt voor de strijd om een blanke natie. Volkskrant. 19-11-2017

¹²⁷ AIVD. Rechts-extremisme in Nederland, een fenomeen in beweging. 2-10-2018. P. 8

¹²⁸ Wagenaar, Willem. Factsheet, Update Januari 2019 Extreemrechts in Nederlandse Gemeentes. Anne Frank Stichting, juli 2019. p. 33

¹²⁹ Wagenaar, Willem. Factsheet, Update Januari 2019 Extreemrechts in Nederlandse Gemeentes. Anne Frank Stichting, juli 2019. p. 33

te vormen naar een blanke etnostaat.¹³⁰ De organisatie heeft als doel: de Nederlandse cultuur veranderen om de eigen ideeën salonfähig¹³¹ te maken. Ze zijn bezig een intellectuele voorhoede op te bouwen en mensen op te leiden. Ze streven ernaar om deze mensen op invloedrijke posities te krijgen. Waar ze, hoewel met aangepast taalgebruik, hun ideeën kunnen inbrengen.¹³²

Binnen de organisatie is er volgens de Anne Frank Stichting sprake van wapenbezit en wapenvergunningen.¹³³ Erkenbrand heeft sinds 2017 een suborganisatie voor het beoefenen van vechtsport: 'Stormram'. Stormram zet zich in tegen 'de feminisering van de westerse man'.¹³⁴ Stormram gebruikt de hashtag #NSHC, een afkorting voor National Socialist Hardcore. Op de trainingen komen volgens de Anne Frank Stichting enkele tientallen mensen af.¹³⁵ Volgens de Anne Frank Stichting komt de leider van Stormram uit Gelderland en komen de leden uit verschillende regio's.¹³⁶

Tot slot heeft Erkenbrand een uitgebreid internationaal netwerk van ideologische leiders. Bijvoorbeeld de YouTube-influencer en bodybuilder Marcus Follin (die 'The Golden One' wordt genoemd).¹³⁷ En de Amerikaanse Jared Taylor, die redacteur is van het online magazine 'American Renaissance' waarin gesproken wordt over thema's als de witte identiteit.¹³⁸ Erkenbrand is in staat om internationale conferenties te organiseren met opkomsten van 100 à 200 mensen.¹³⁹ Erkenbrand gaf in augustus 2019 aan te willen uitbreiden naar Duitsland en België.¹⁴⁰

Activiteiten in Arnhem

Van de zes divisies die Erkenbrand zegt te hebben in Nederland is de divisie Oost-Nederland het divisiegebied dat het dichtst bij de gemeente Arnhem ligt. Volgens antifascistische onderzoeksgroep Kafka vond in april 2017 een lezing van Erkenbrand plaats in Arnhem. Met als spreker Alexandros Lyris, een fractiemedewerker van de Griekse politieke partij de Gouden Dageraad (die internationaal gezien wordt als een extreemrechtse neonazistische partij).¹⁴¹ De leider van Stormram komt uit de provincie Gelderland.¹⁴² Verder blijkt uit dit onderzoek dat er Arnhemmers zijn die de internationale bijeenkomsten van Erkenbrand bezochten.¹⁴³

¹³⁰ AIVD. Rechts-extremisme in Nederland, een fenomeen in beweging. 2-10-2018. p.8

¹³¹ Encyclo.nl geraadpleegd op 3-10-2019

Dit betekent iets sociaal acceptabel of toegankelijk maken. Zie: Encyclo, "Salonfähig," geraadpleegd op 3 oktober 2019 via: <https://www.encyclo.nl/begrip/salonf%C3%A4hig>

¹³² Kranenberg, A. Alt-right in Nederland: Hoe Erkenbrand zich opmaakt voor de strijd om een blanke natie. Volkskrant. 19-11-2017

¹³³ Wagenaar, Willem. Factsheet, Update Juli 2019 Extreemrechts in Nederlandse Gemeentes. Anne Frank Stichting, juli 2019. p. 33

¹³⁴ Kranenberg, A. Alt-right in Nederland: Hoe Erkenbrand zich opmaakt voor de strijd om een blanke natie. Volkskrant. 19-11-2017

¹³⁵ Wagenaar, Factsheet, Update Januari 2019, 60

¹³⁶ Ibid., 61.

¹³⁷ Van Tienen, J. De fascistoïde bodybuilder waar alt-righters groot fan van zijn. Vice. 23-12-2017 www.vice.com/nl/article/vbyv3y/de-fascistoïde-bodybuilder-waar-alt-righters-groot-fan-van-zijn

¹³⁸ ADL, Jared Taylor: Academic Racist, ADL, 13-2-2014 www.adl.org/news/article/jared-taylor-academic-racist

¹³⁹ Fubar. Rapportage Erkenbrand Conferentie 2018: Op de Schouders van Giganten. Fenixx. 4-11-2019

¹⁴⁰ Erkenbrand. Een aankondiging van uitbreiding. 28-8-2019

¹⁴¹ Kafka. Erkenbrand, alt-right in Nederland. Kafka, 13-12-2017

¹⁴² Wagenaar, Factsheet, Update Januari 2019, 61

¹⁴³ Interview 4, Arnhem, 6-8-2018

BIJLAGE 9 – Identitair Verzet

Identitair Verzet is in 2017 en 2018 minimaal twee keer fysiek actief geweest in Arnhem en is onderdeel van de internationale Identitaire beweging.

Nederlandse organisatie

De Nederlandse tak Identitair Verzet is opgericht in 2012 als een actiegroep, voortkomend uit de organisatie Voorpost.¹⁴⁴ In Nederland bestaat de kern uit vijftien man. Een deel hiervan loopt al lange tijd rond in het extreemrechtse milieu, volgens de Anne Frank Stichting.¹⁴⁵ Identitair Verzet houdt zich voornamelijk bezig met actievoeren. Zo protesteerden ze vanaf het dak van een islamitische school tegen islamitisch onderwijs¹⁴⁶ en hebben er demonstraties plaatsgevonden tegen moskeeën en geplande vluchtelingenopvanglocaties door het hele land.

Identitair Verzet spreekt zich expliciet uit tegen de media en de politici *“die ons land verraden en verkwanseld hebben.”*¹⁴⁷ Hun visie:

*De generatie politici van mei '68 en hun politiek erfgenamen hebben vooraan gestaan bij het verheerlijken van de weg-met-ons politiek. Identiteit is in hun optiek een zonde, en de globalisering -slechts de eigen verrijking van deze elite ten doel strekkende- is het nieuwe hoogste goed.... Wij streven naar een eerlijke democratie, waar de stem van het volk regeert en niet de partij sponsors of het persoonlijk belang van de elite.*¹⁴⁸

In deze twee citaten stellen de aanhangers van Identitair Verzet dat politici en de media de Nederlandse identiteit weggegooid hebben, al sinds de jaren 60 van de vorige eeuw. Verder bekritiseren ze de mislukte integratie en het multiculturalisme.¹⁴⁹ Ook richt Identitair Verzet zich tegen de islam, die *“sinds het ontstaan [...] een bedreiging heeft gevormd voor Europa”* en stelt de beweging dat er een verdere tsunami van economische immigranten aankomt. Daarbij refereren ze aan een citaat van Erdogan, premier van Turkije, die in 1997 gezegd zou hebben: *“Minaretten zijn onze bajonetten, moskeeën onze kazernes en gelovigen onze soldaten.”* Over dit citaat zegt Identitair Verzet: *“...En dat is de bittere realiteit van onze tijd.”* Tevens zien ze dat multiculturalisme cultuur vernietigt.¹⁵⁰ Identitair Verzet wil dus zowel een Europese als een nationale identiteit beschermen.

Identitair Verzet organiseert fysieke trainingen, waaronder vechtsporten.¹⁵¹ Internationale kampen waar vechtsporten expliciet aandacht krijgen, bijvoorbeeld in Frankrijk, worden ook bezocht door Nederlanders. De organisatie beweert dat deze trainingen gericht zijn op zelfverdediging.¹⁵² Maar

¹⁴⁴ Wagenaar, Willem. Factsheet, Update Juli 2019 Extreemrechts in Nederlandse Gemeentes. Anne Frank Stichting, juli 2019. p.41

¹⁴⁵ Wagenaar, Willem. Factsheet, Update Juli 2019 Extreemrechts in Nederlandse Gemeentes. Anne Frank Stichting, juli 2019. p.41

¹⁴⁶ Smit, P. Kuiper, R. Mannen van dak islamitische school gehaald; hingen spandoek 'Wie islam zaait, zal sharia oogsten' op. Volkskrant, 4-9-2019

¹⁴⁷ IDVerzet, over IDVerzet, IDVerzet.org. Geraadpleegd op 4-10-2019

¹⁴⁸ Ibid.

¹⁴⁹ Ibid.

¹⁵⁰ IDVerzet, over IDVerzet, IDVerzet.org. Geraadpleegd op 4-10-2019

¹⁵¹ Broekmans, H. Identitair West-Brabant, youtube geraadpleegd op 16-10-2019

¹⁵² RTL. Extreemrechtse trainingskampen reden tot zorg? 'Het is net als scouting'. RTL, 10-4-2019

deskundigen van onder andere NCTV zien dit anders. De dienst noemt *het "altijd zorgelijk als mensen zeggen geweld te willen gaan gebruiken."*¹⁵³

Activiteiten in Arnhem

In Oost-Nederland lijkt Identitair Verzet nauw samen te werken met de Nijmeegse actiegroep Nijmegen Rechtsaf. Zo is de leider van Nijmegen Rechtsaf ook woordvoerder en bestuurslid voor Identitair Verzet.¹⁵⁴ Nijmegen Rechtsaf zet zich onder andere in tegen AZC's, tegen 'centrum'-politieke partijen, tegen pro-vluchtelingenboodschappen, ze zijn pro-zwarte piet, tegen de bouw van een moskee.¹⁵⁵ Nijmegen Rechtsaf zoekt regelmatig confrontaties op met (extreem)linkse activisten. Dit heeft in het verleden tot schermutselingen geleid.¹⁵⁶ Tevens zouden ze kandidaten van linkse partijen proberen te intimideren.¹⁵⁷

Volgens de Anne Frank Stichting hebben in juni 2017 verschillende aanhangers van Identitair Verzet en Nijmegen Rechtsaf meegedaan aan een grote internationale demonstratie van de Identitaire beweging in Berlijn.¹⁵⁸ In Arnhem heeft Identitair Verzet flyers in wijken verspreid nadat in september 2018 meerdere terreurverdachten in Arnhem waren opgepakt.¹⁵⁹ Identitair Verzet en de organisatie Nijmegen Rechtsaf demonstreerden ook tegen de aanstelling van de burgemeester in 2017,¹⁶⁰ hier waren in totaal 20 mensen bij aanwezig.

¹⁵³ <https://www.nrc.nl/nieuws/2019/04/08/geweldstraining-extreem-rechts-a3956208>, geraadpleegd op 23-10-2019

¹⁵⁴ Lelieveld, B. Weekend vol betogingen: vijf partijen demonstreren tegen Identitair Verzet, AD, 25-10-2018

¹⁵⁵ Wagenaar, Willem. Factsheet, Update Juli 2019 Extreemrechts in Nederlandse Gemeentes. Anne Frank Stichting, juli 2019. p.50

¹⁵⁶ Wagenaar, Willem. Factsheet, Update Juli 2019 Extreemrechts in Nederlandse Gemeentes. Anne Frank Stichting, juli 2019. p.50

¹⁵⁷ Wagenaar, Willem. Factsheet, Update Juli 2019 Extreemrechts in Nederlandse Gemeentes. Anne Frank Stichting, juli 2019. p.50

¹⁵⁸ Wagenaar, Willem. Factsheet, Update Juli 2019 Extreemrechts in Nederlandse Gemeentes. Anne Frank Stichting, juli 2019. p.43

¹⁵⁹ Interview 3, Arnhem, 18-7-2019

¹⁶⁰ Bouman, M. Bliksemprotest Wilders tegen Marcouch in Arnhem. De Gelderlander. 5-7-2017

BIJLAGE 10 – Blood & Honour (én Combat 18)

Blood & Honour en Combat 18 zijn in en om Arnhem in het verleden (2007) actief geweest.

Nederlandse organisatie

De organisatie Blood & Honour werd in 1987 opgericht in Engeland. Aanvankelijk was de kern van de activiteiten van Blood & Honour “muziek: produceren, distribueren en programmeren van extreemrechtse bands.”¹⁶¹ In Nederland bestaan er volgens de Anne Frank Stichting twee ‘divisies’: Blood & Honour Westland en Blood & Honour Oostland. Combat 18 is een afsplitsing en is al een tijd niet meer actief, er zijn vanuit Combat 18 recent geen gewelddadige incidenten voortgekomen.¹⁶² Zoals gezegd zijn ze in Duitsland wel bezig zich te hergroeperen.¹⁶³ Het is onbekend in hoeverre dit invloed heeft op de Nederlandse context.

Activiteiten in Arnhem

Volgens de Anne Frank Stichting heeft Blood & Honour Oostland ongeveer tien leden en wonen ze in de regio Arnhem-Zutphen. Ze organiseren geen activiteiten in de regio. Ze bezoeken wel neonazidemonstraties in Duitsland.¹⁶⁴ Ook ontmoeten ze andere leden bij internationale concerten.¹⁶⁵ Tevens is bekend dat in Arnhem actoren zijn (zoals bijvoorbeeld de NVU) die in het verleden contact onderhielden met Blood & Honour in Nederland.¹⁶⁶

Uit het veldonderzoek wordt bevestigd dat Blood & Honour in ieder geval in het verleden zeker actief was in Arnhem.¹⁶⁷ Respondenten hebben verschillende ideeën over de huidige activiteiten in Arnhem. We kunnen daardoor niet met zekerheid zeggen of deze organisatie tegenwoordig nog actief is in Arnhem. Mensen uit het antifascistische circuit geven aan dat ze zich het meeste zorgen maken over Blood & Honour. Dit is niet gebaseerd op specifieke signalen. De zorgen komen voornamelijk voort uit zorgen over de internationale netwerken en potentiële geweldsbereidheid van Blood & Honour leden.¹⁶⁸

Meer dan tien jaar geleden probeerde Blood & Honour een evenement te houden in Arnhem, wat werd opgemerkt en verhinderd. Tevens was Blood & Honour actief in het uitgaansleven, wat uitliep op een geweldsincident. In die tijd vonden vaker geweldsincidenten plaats in Blood & Honour kringen.

¹⁶¹ Kafka, “Blood & Honour Nederland,” geraadpleegd op 3 oktober 2019

¹⁶² Wagenaar, Willem, Factsheet: Update Juli 2019 Extreemrechts in Nederlandse Gemeentes, Anne Frank Stichting, juli 2019, p. 28

¹⁶³ Wagenaar, Willem, Factsheet: Update Juli 2019 Extreemrechts in Nederlandse Gemeentes, Anne Frank Stichting, juli 2019, 28

¹⁶⁴ Wagenaar, Willem. Factsheet, Update Juli 2019 Extreemrechts in Nederlandse Gemeentes, Anne Frank Stichting, juli 2019. p. 25

¹⁶⁵ Wagenaar, Willem. Factsheet, Update Juli 2019 Extreemrechts in Nederlandse Gemeentes, Anne Frank Stichting, juli 2019. p. 26

¹⁶⁶ Interview 3, Arnhem, 18-7-2019

¹⁶⁷ Interview 3, Arnhem, 18-7-2019

¹⁶⁸ Interview 5, Amsterdam, 7-8-2019

BIJLAGE 11 – Twitterpagina PVV

Zoals te zien in de onderstaande afbeelding, volgt de Twitter-pagina van PVV Arnhem onder andere Stefan Molyneux (een YouTube- en Twitter-influencer¹⁶⁹) en Richard Spencer (denktankleider¹⁷⁰). Dit zijn twee invloedrijke figuren die door velen gezien worden als 'white supremacist'.¹⁷¹ Richard Spencer is bijvoorbeeld de toegang tot de Schengenzone ontzegd.¹⁷²

AFBEELDING 8: PVV Arnhem volgt Stefan Molyneux en Richard Spencer

De Twitterpagina volgt ook organisatie (gerelateerde) pagina's zoals: 'Vrienden van Pegida',¹⁷³ 'Rechts in Verzet',¹⁷⁴ 'Alt-right Europe',¹⁷⁵ 'Identitair verzet',¹⁷⁶ 'DefendEurope',¹⁷⁷ 'Voorpost',¹⁷⁸ 'Soldiers of Odin',¹⁷⁹ en 'Cultuur onder Vuur'¹⁸⁰.

Bij de volgers van de Twitterpagina van PVV Arnhem zien we prinsenvlaggen en meer symbolen uit het extreemrechtse milieu: kruisridders,¹⁸¹ "blackpilled",¹⁸² het extreemrechtse memesymbool de NPC,¹⁸³ verheerlijking van blankheid,¹⁸⁴ Voorpostlogo,¹⁸⁵ "its oke to be white",¹⁸⁶ "14 words"¹⁸⁷.

¹⁶⁹ SPLC, Stefan Molyneux, Southern Poverty Law Center. Geraadpleegd op 19-9-2019

¹⁷⁰ ADL, Richard Spencer, ADL, 14-5-2013

¹⁷¹ SPLC, Stefan Molyneux, Southern Poverty Law Center. Geraadpleegd op 19-9-2019

¹⁷² Oppenheim, M. White supremacist Richard Spencer 'banned from 26 European countries', Independent. 23-11-2017

¹⁷³ <https://twitter.com/VriendenPegida>

¹⁷⁴ <https://twitter.com/rechtsinverzet>

¹⁷⁵ <https://twitter.com/prOudwhite>

¹⁷⁶ <https://twitter.com/Identitair>

¹⁷⁷ <https://twitter.com/DefendEuropeID>

¹⁷⁸ <https://twitter.com/voorpost>

¹⁷⁹ <https://twitter.com/NederlandEO>

¹⁸⁰ https://twitter.com/Cultuur_Vuur

¹⁸¹ <https://twitter.com/Seawolf350>

¹⁸² <https://twitter.com/LDARmaxxing>

¹⁸³ <https://twitter.com/Wilfried1978> <https://twitter.com/OpenJeOgenNu>

¹⁸⁴ https://twitter.com/patrick_ripassa <https://twitter.com/dixiedutchy>

¹⁸⁵ <https://twitter.com/BernardGerardus>

¹⁸⁶ https://twitter.com/Ben_bcf

¹⁸⁷ <https://twitter.com/RadicalDutch>